

Opgave Waterketen

Portefeuillehouder: Remco van Maurik

Beleidsvelden

- Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken
- Planvorming

Actuele ontwikkelingen en trends

De meest actuele ontwikkeling is dat de EU een nieuwe Richtlijn Stedelijk Afvalwater in de maak heeft. Deze richtlijn ligt nu ter inzage bij de lidstaten van de EU. De verwachting is dat deze eind 2024 wordt vastgesteld en in werking treedt. Deze richtlijn is veel omvattend. Zo worden effluenteisen voor nutriënten flink aangescherpt. Onze rwzi's in Heerenveen en Leeuwarden krijgen hier als eerste mee te maken. Op basis van de huidige concept richtlijn vraagt dit voor 2035 de eerste aanpassingen. De verscherpte nutriënteneisen voor ons nog niet zo spannend, wel dat dezelfde richtlijn ook eisen gaat stellen aan de verwijdering van medicijnresten. Onze RWZI zullen uiteindelijk 80% van de medicijnen moeten verwijderen (welke en hoe wordt nog definitief vastgesteld). De monitoringsfrequentie gaat ook omhoog (betekent veel voor ons lab). Als laatste wordt verwacht, ook weer op basis van de richtlijn zoals deze er nu ligt, dat onze zuiveringsinstallaties energieneutraal worden (voor 2040, en binnen het hek van de zuivering).

Trends die we zien zijn dat het (schone) water dat we produceren meer nuttig gaan inzetten (water-op-maat, tbv natuur, industrie, ...). Daarnaast vertegenwoordigt afvalwater een waarde. De trend is deze waarde te benutten (circulair en klimaatpositief). Een andere trend is om de benodigde infrastructuur meer adaptief (wendbaar) te maken en de principes van assetmanagement goed toe te passen en de mogelijkheden van procesautomatisering ten volle te benutten.

Voortgang beleidsmaatregelen

In onderstaande tabel zijn alle maatregelen uit de begroting 2023 opgenomen en wordt de voortgang weergegeven. Daar waar de voortgang achterblijft (oranje of rood), wordt een toelichting gegeven.

Maatregel begroting 2023	Voortgang bij VR 1
Actualiseren optimalisatiestudie Sint Annaparochie	Groen
Onderzoeken mogelijkheden zuiveringskring Akkrum	Groen
Afronden herijking procesautomatisering rwzi's	Oranje
Visie inrichting architectuur procesautomatisering	Oranje
Opstellen investeringsplan procesautomatisering	Oranje
Volgen ontwikkelingen rioolstelsels bij gemeenten en zonodig omzetten in plannen	Groen
Inventariseren welke overstorten nog problemen leiden ihkv KRW	Groen
Bespreken afvalwatersituatie met bedrijven	Groen
Uitbreiden beluchttingscapaciteit rwzi Heerenveen	Groen
Reductieplan emissies stikstof en fosfaat aan AB voorleggen	Groen
Energiebesparingsplan waterketen opstellen en uitvoeren	Oranje
Emissiebesparingsplan waterketen opstellen	Groen
Uitvoeren fase 2 zon op rwzi's	Groen
Samenwerken met derden mbt energietransitie	Groen
Inzetten op het terugwinnen van grondstoffen	Groen
Afronden proeven demo-installatie PHA2Use	Groen
Heroverwegen betrokkenheid terugwinnen cellulose	Groen
Onderzoek naar fosfaatverwijdering	Groen
Maatregelenpakket vitale en kwetsbare assets gereed	Groen
Waterakkoord met gemeente Leeuwarden (De Hemrik) gesloten	Oranje
Waterakkoord met gemeente Súdwest-Fryslân gesloten	Oranje
Vernieuwen demosite Leeuwarden en afsluiten nieuwe contracten	Groen
Besluit AB verlenging of stopzetten Waterschoon 3.0 Sneek	Oranje
Onderzoek effecten medicijnresten op het waterleven. Deelname Netwerk Medicijnresten Noord Nederland.	Groen
Onderzoek naar de belasting op onze rwzi's door zware metalen en overige microverontreinigingen	Groen
Voortgang investering fase 1 Heerenveen en Leeuwarden binnen krediet en planning	Oranje

Wat willen we bereiken?

Informatiebeveiliging

Het zuiveringsproces is in hoge mate geautomatiseerd. Daarom is cybersecurity een belangrijk thema voor ons. Hierover zijn in 2018 landelijke afspraken gemaakt binnen het Bestuursakkoord Water (BAW). In de daaropvolgende jaren hebben we diverse maatregelen genomen om het aantal kwetsbare onderdelen in het proces te verminderen.

Wat gaan we daar voor doen?

Afronden herijking procesautomatisering rwzi's

Voortgang maatregel

Gezien de urgentie zijn verschillende maatregelen genomen in het proces en doen we alles aan om deze maatregel alsnog te realiseren in 2023. Bij de tweede voortgangsrapportage komen we hier op terug. Daarnaast hebben we in de kaderbrief 2024 - 2028 hiervoor een ruimtevragen opgenomen.

Visie inrichting architectuur procesautomatisering

Voortgang maatregel

Zie "Afronden herijkingen procesautomatisering rwzi's"

Opstellen investeringsplan procesautomatisering

Voortgang maatregel

Zie "Afronden herijkingen procesautomatisering rwzi's"

Wat willen we bereiken?

Klimaatvoetafdruk verkleinen

Door het verder verminderen van ons energieverbruik en onze emissies van CO₂, lachgas en methaan verminderen we de klimaatvoetafdruk van de waterketen.

Wat gaan we daar voor doen?

Energiebesparingsplan waterketen opstellen en uitvoeren

Voortgang maatregel

Multisite benadering nog niet gestart, we wachten op het ministerie voor de aanwijzing van één verantwoordelijke omgevingsdienst per waterschap.

Wat willen we bereiken?

Waterakkoorden

Er is geen verplichting meer om basisrioleringsplannen en gemeentelijke rioleringsplannen op te stellen. En daarmee ook geen natuurlijk moment voor overleg en afstemming met gemeenten over de afvalwaterketen en de afnameverplichting van het waterschap. Met het opstellen van waterakkoorden leggen we een nieuwe basis onder deze samenwerking. We maken afspraken over het stedelijk watersysteem, zowel over afvalwater, oppervlaktewater als over grondwater. Ook denken we aan het oprichten van waterteams per (cluster) van gemeente(n).

Wat gaan we daar voor doen?

Waterakkoord met gemeente Leeuwarden gesloten

Voortgang maatregel

De belasting van de RWZI kan met de beoogde afkoppelmaatregelen onvoldoende gereduceerd worden om investeringen in capaciteitsuitbreiding te vermijden. Er worden gesprekken met de gemeente gevoerd die moeten resulteren in het uitvoeren van een OAS (Optimalisatie Afvalwatersysteemstudie), gericht op de situatie 2040.

Waterakkoord met gemeente Sudwest-Fryslân gesloten

Voortgang maatregel

Er vindt gezamenlijk onderzoek naar optimale maatregelen gericht op klimaatadaptatie in bebouwd gebied plaats. Waterschap en gemeente rekenen samen integraal aan maatregelen in zowel de waterketen als het watersysteem, als voorwerk voor een later (na 2023) te sluiten waterakkoord. Deze benadering is nieuw en wordt als pilot gezien voor een bredere toepassing in Friesland.

Wat willen we bereiken?

Waterschoon Sneek

Wetterskip Fryslân, Elkien, STOWA, gemeente Súdwest-Fryslân en DeSaH bv hebben gezamenlijk een duurzaam en innovatief waterzuiveringssysteem aangelegd in de wijk Noorderhoek in Sneek. Dit als een pilot met een looptijd van 10 jaar. Het systeem is een kleine zuiveringsinstallatie in de wijk. Deze installatie zamelt afvalwater in van 207 nieuwbouwwoningen gescheiden in en zuivert dit afvalwater. In augustus 2023 loopt dit project af.

Wat gaan we daar voor doen?

Besluit AB verlenging of stopzetten Waterschoon 3.0 Sneek

Voortgang maatregel

Op dit moment wordt gewerkt aan Waterschoon 3.0. Het huidige project loopt dit jaar af. Er is een ruimtevrager ingediend om dit project nog twee jaar te kunnen doorzetten, zodat de plannen voor Waterschoon 3.0 uitgewerkt kunnen worden. In 2024 is duidelijk of het project Waterschoon 3.0 er komt, wat mede afhankelijk zal zijn van een subsidietoekenning uit het life-programma. In 2024 komen we, na een go/nogo-beslissing met een kredietvoorstel.

Exploitatie

bedragen x € 1.000

Opgave	Oorspronkelijke begroting 2023	Wijziging begroting 2023	Nieuwe begroting 2023
Waterketen	45.759	239	45.998
Eindtotaal	45.759	239	45.998

Toelichting op wijziging begroting 2023

Afvalwaterbehandeling door derden (€ 350.000 voordelig)

De oplevering van RWZI Westerkwartier van waterschap Noorderzijlvest is vertraagd. In 2023 is dit een meevaller in de voortgangsrapportage omdat onze bijdrage nog is gebaseerd op de oude installatie en het lopende contract. In 2024 is deze als ruimtebieder ingediend. Vanaf 2025 kan de RWZI Westerkwartier operationeel zijn en de kostenstijging optreden die in het budget al is opgenomen. De uitgangspunten voor het nieuwe contract zijn ambtelijk overeengekomen maar dienen nog geformaliseerd te worden.

Afzet slib restproducten (€ 200.000 voordelig)

De budgetten voor slibtransport en slibafzet zijn op basis van de kaderbrief verhoogd met een prijsindex van 11%, net als de overige goederen en diensten. De contracten voor slibtransport en slibafzet zijn op basis van gunstigere prijsafspraken gesloten. Daardoor zijn de forse prijsstijgingen voorkomen en wordt een onderschrijding verwacht.

Beheer transportstelsels, slibverwerkingsinstallaties, zuiveringsinstallaties (€ 850.000 nadelig)

De elektriciteitskosten zijn met circa 40% gestegen voor netbeheer, en levering. Ook is de BTW weer opgelopen van 9% in het 2e halfjaar 2022 naar 21%. Wel is een voordeel op energiebelasting opgetreden (beheer transportstelsels). Al met al een budgetoverschrijding van circa € 675.000 op elektriciteit in de waterketen. De elektriciteitskosten voor de "waterschoon" installatie Noorderhoek zijn in 2023 door de woningstichting met terugwerkende kracht vanaf 2018 in rekening gebracht (€ 75.000).

De SDE subsidie van € 300.000 voor teruglevering van opgewekte zonne-energie wordt niet gerealiseerd door gestegen marktprijzen.

Het aanbod van afvalwater door derden via tankwagens is relatief groot. We verwachten daarom meer opbrengsten te kunnen genereren van € 200.000

Er is slib vanuit een RWZI overgestort in het oppervlaktewater. Op dit lozingspunt moest met spoed worden gebaggerd om de negatieve effecten op de waterkwaliteit te beperken, € 100.000 nadelig.

Beheer transportstelsels, slibverwerkingsinstallaties, zuiveringsinstallaties (€ 400.000 voordelig)

De slibgisting RWZI Leeuwarden is gedeeltelijk geactiveerd op 1 januari 2023. De geplande oplevering in april 2023 van het deelproject van € 6,8 miljoen is vertraagd doordat schade is opgetreden aan de constructie van de afdekking van de gashouder. Hierdoor zijn de afschrijvingslasten € 400.000 lager dan begroot.

Kosten samenhangend met bestemmingsreserves (€ 339.000 nadelig)

De aanpassing van de begroting houdt verband met de extra kosten die in 2023 worden gemaakt voor werkzaamheden die in 2022 gepland waren. Hiervoor zijn bij de jaarrekening 2022 bestemmingsreserves gevormd, zodat deze extra werkzaamheden geen effect hebben op het resultaat 2023.

Deze extra kosten hangen samen met een onttrekking aan de bestemmingsreserves. Zie ook hoofdstuk "Bestemmingsreserves".

Investerings

In onderstaande tabel is de eindwerk-inschatting per project weergegeven. De eindwerk-inschatting is de prognose van de totale investeringskosten van een lopend project. De kosten van een project kunnen na verloop van tijd gaan afwijken van het vrijgegeven krediet, inclusief hetgeen is verwerkt aan afrotingen en aanvullend krediet.

Lopende projecten

bedragen x € 1.000

	Toegekend krediet t/m rapportageperiode		Eindwerkinschatting (EWI)		Verskil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
rwzi's en transportstelsels	21.853	21.853	22.070	22.070	217	217
Energiemaatregelen	2.958	2.958	2.958	2.958	0	0
Optimaliseren slibketen L'warden en H'veen	49.950	49.950	49.950	49.950	0	0

Projecten met een onder- of overschrijding

De projecten met een afwijking op het krediet van meer dan € 100.000 of meer dan 5% worden aangegeven. Bij het vaststellen van de voortgangsrapportage wordt het krediet aangepast.

bedragen x € 1.000

	Krediet		Eindwerkinschatting (EWI)		Netto afwijking		Toelichting
	Bruto	Netto (A)	Bruto	Netto (B)	€ B-A	in %	
rwzi Bolsward	8.500	8.500	8.500	8.500	P.M.		A
Optimalisatie Slibketen Leeuwarden fase 1	8.300	8.300	8.000	8.000	-/-300	3,75%	B
Optimalisatie Slibketen SOI Heerenveen fase 1	38.350	38.350	38.650	38.650	300	0,8%	C

Toelichting op onder- of overschrijding

A. rwzi Bolsward

Eind 2022 is onze aannemer failliet verklaard. Inmiddels is er een rechtsopvolger. Door het faillissement is ongeveer 3 maanden vertraging opgetreden. Dit heeft consequenties voor de opleverdatum en het is nog ongewis wat de financiële gevolgen zullen zijn.

B. Optimalisatie Slibketen Leeuwarden fase 1 (onderschrijding € 300.000)

Er wordt een onderschrijding van € 0,6 mln. verwacht. De onderschrijding is veroorzaakt door adequate beheersing van de risico's en een strikte bewaking van de projectscope. In Q2 vindt afstemming met de beheerorganisatie plaats over de nog uit te voeren maatregelen t.b.v. overdracht. De oplevering (gepland in april 2023) wordt uitgesteld omdat een deel van de nieuwe constructie voor de afdekking van de gashouder is ingestort. Het is nog niet duidelijk welke partij aansprakelijk is voor de betrouwbaarheid van de geplaatste afdekking van de buffertank. We houden de post onvoorzien nog in tact voor de nazorgfase. In VR I wordt aan het AB voorgesteld om een overschot van € 0,3 mln. af te romen.

C. Optimalisatie Slibketen SOI Heerenveen (overschrijding € 300.000)

De aanneemsom voor de bouw van de nieuwe SOI is hoger uitgevallen door de marktomstandigheden. In VR I stellen we aan het AB voor om aanvullend krediet hiervoor toe te kennen. Levering van PLC besturingsmateriaal is kritiek voor planning van het project. Beschikbaarheid PLC-materiaal nog niet gegarandeerd via eigen inkoopcontracten.

De overschrijding wordt mede veroorzaakt door een hogere inschrijfsom van de aannemer ten opzichte van de raming. Daarnaast is in 2022 besloten dat de bouwrente ook in 2023 en 2024 ten laste van de projecten komt. Hier is bij de kredietaanvraag geen rekening mee gehouden. Door vermeende tegenstrijdigheden in het bestek is tevens een vertragsclaim opgelegd door de aannemer. In samenwerking met juridische zaken wordt bekeken in hoeverre deze claim gegrond is.

Verstrekingen

bedragen x € 1.000

	Oorspronkelijke begroting 2023		Prognose 1 2023		Verschil	
	Bruto (A)	Netto (B)	Bruto (C)	Netto (D)	Bruto (C-A)	Netto (D-B)
RWZI en transportstelsel	7.250	7.250	3.200	3.200	-/- 4.050	-/- 4.050
Energiemaatregelen	2.059	2.059	2.500	2.500	441	441
Groot Onderhoud en KAM	1.700	1.700	1.700	1.700	0	0
Totaal	11.009	11.009	7.400	7.400	-/- 3.609	-/- 3.609

Toelichting op verstrekingen

RWZI en transportstelsel

De verstrekingen in 2023 blijven naar verwachting achter omdat er onvoldoende capaciteit beschikbaar is. De lopende projecten voor de slibontwateringsinstallatie en uitbreiding van RWZI Heerenveen leggen beslag op de eigen capaciteit.

Energiemaatregelen

Er is een krediet van € 2,5 mln. beschikbaar gesteld voor aanleg van zonnepanelen op rwzi's. Dat is hoger dan het daarvoor begrote investeringsvolume.

Risico's

De risico's met betrekking tot de opgave Waterketen, die zijn beschreven in de beleidsmaatregelen zullen ten uitvoer worden gebracht. Er zijn in de rapportageperiode geen nieuwe risico's ontstaan met betrekking tot de opgave Waterketen. In samenwerking met de nieuwe risicomanager zal er eventueel in de tweede voortgangsrapportage gerapporteerd worden over de risico's die gelden voor de opgave Waterketen.